

распрацавана інтэрактыўна-інфармацыйная карта «Без тэрміну даўнасці. Сморгоншчына», асноўнымі мэтамі якой з’яўляецца фарміраванне патрыятычных пачуццяў да роднага краю і развіццё нацыянальнай свядомасці. Рэсурс быў папулярызаваны на працягу 2023 г. на 18 бібліятэчных мерапрыемствах. Інтэрактыўна-інфармацыйная карта размешчана на сайце Сморгонскай раённай бібліятэкі ў раздзеле «Інфармацыйныя рэсурсы» (<https://srbsmorgon.by/interactive%20map/map.html>). У 2024 г. інтэрактыўна-інфармацыйная карта «Без тэрміну даўнасці. Сморгоншчына» была прадстаўлена на XXXII Рэспубліканскім конкурсе «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры» ў намінацыі «За пошукавую і даследчую працу».

У 2024 г. Рэспубліка Беларусь святкуе 80-годдзе вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Абавязак бібліятэкі заключаецца ў захаванні гістарычнай памяці пра Вялікую Перамогу. Сморгонская раённая бібліятэка распрацавала патрыятычны праект «РЭХА: Эпоха, Хронікі, Асобы», які дазволіць стаць ёй адукацыйным цэнтрам для пашырэння гістарычных ведаў карыстальнікаў і дапаможа сфарміраваць у іх высокую патрыятычную свядомасць. У межах праекта будзе створана база даных «Ветэраны Вялікай Айчыннай вайны Сморгонскага раёна» з мэтай выкарыстання падчас правядзення масавых мерапрыемстваў і праведзены цыкл выязных гістарычна-патрыятычных мерапрыемстваў на прадпрыемствы горада.

2024 г. у Рэспубліцы Беларусь аб’яўлены Годам якасці. Бібліятэкі-філіялы дзяржаўнай установы культуры «Сморгонская раённая бібліятэка» не спыняюцца на дасягнутым і імкнуцца да якаснага абслугоўвання наведвальнікаў, укараняюць інавацыйныя формы бібліятэчнай работы, якія дазваляюць ахапіць розныя ўзроставыя групы карыстальнікаў, аб’яднаць намаганні розных арганізацый і ўстаноў, абудзіць цікавасць да гістарычнага мінулага ў кантэксце сучаснасці.

Summary

The article presents the innovative activities of the Smorgon’ regional library for the preservation of historical memory.

Намеснік дырэктара
Гродзенскага раённага культурна-
інфармацыйнага цэнтра

АДЭЛЬСК – МЯСТЭЧКА, ЯКОЕ БЫЛО ГОРАДАМ

Для кожнага чалавека яго малая радзіма – пачатак вялікай Айчыны. Своеасаблівая прыгажосць родных мясцін, легенды былых часоў, родныя людзі – вось невычэрпная крыніца жыццялюбства, трывалая апора ў сучаснасці і ўпэўненасць у будучыні. Менавіта з любові да малой радзімы, яе гісторыі прабіваюцца парасткі сапраўднага патрыятызму.

Пачуццё дачынення да лёсу роднага краю не ўзнікае само па сабе, а выходзіць. Веды аб ім, развіццё цікавасці да мінулага з’яўляюцца перадумовамі да далейшага ўсведамлення сваёй Радзімы, яе гісторыі і культуры.

Бібліятэкар Адэльскай сельскай бібліятэкі – цэнтра краязнаўства і турызму Станіслава Зянонаўна Сідлярэвіч нарадзілася і жыве ў Адэльску, працуе ў бібліятэцы амаль 30 гадоў. Яна любіць сваю малую радзіму і вельмі хоча, каб такія пачуцці былі ва ўсіх аднавяскоўцаў і гасцей аграгарадка. А каб любіць – трэба добра ведаць. Таму адным з прыярытэтных кірункаў Адэльскай сельскай бібліятэкі, якой у 2015 г. быў нададзены статус цэнтра краязнаўства і турызму, з’яўляецца краязнаўчая работа.

Менавіта Адэльская сельская бібліятэка ў Гродзенскім раёне выступіла ў ролі інфармацыйнага партнёра турыстычных структур, стварыўшы камфортнае інфармацыйнае асяроддзе з разнастайнымі краязнаўчымі матэрыяламі і здабыткамі для вырабу

Віртуальная інтэрактыўная карта «Мястэчка, якое было горадам. Падарожжа па аграгарадку Адэльск». Скрыншот з інфармацыйнага рэсурсу бібліятэкі

буклетаў, правядзення праграм, экскурсій. Бібліятэка папулярызуе турыстычны імідж мясцовасці, забяспечвае доступ да інфармацыйных рэсурсаў з выкарыстаннем традыцыйных і найноўшых бібліятэчна-інфармацыйных тэхналогій.

На працягу 2022–2023 гг. Адэльская сельская бібліятэка працуе ў межах праекта «Ад вытокаў у будучыню», які накіраваны на пошук і ўкараненне новых нетрадыцыйных форм работы ў бібліятэчнае краязнаўства, выкарыстанне сучасных лічбавых тэхналогій, накіраваных на пашырэнне турыстычнай прывабнасці мясцовасці, вывучэнне і захаванне гісторыі і культуры малой радзімы, адраджэнне народных традыцый. Праведзена вялікая работа па зборы і афармленні краязнаўчага матэрыялу.

На падставе сфарміраванай рэсурснай базы вядучае месца аддаецца культурна-пазнавальнаму турызму. Распрацаваны пешыя гід-падарожжы «Мястэчка, якое было горадам», «Цікавы музей – музей Скрамблевіча», «Край млыноў і прыдарожных крыжоў» і экскурсійна-турыстычны маршрут «Спадчына зямлі Адэльскай», якія карыстаюцца вялікім попытам сярод шматлікіх гасцей Адэльска: вучняў, турыстаў з Беларусі і бліжняга замежжа.

Развіццё лічбавых тэхналогій дазволіла Адэльскай сельскай бібліятэцы размясціць на сайце інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру ўнікальную інтэрактыўную карту «Мястэчка, якое было горадам. Падарожжа па аграгарадку Адэльск» (<https://rcbs.by/infarmatsyjnyya-resursy/kraznaznaustva/adelsk/>). Наведвальнікі інфармацыйнага рэсурсу могуць здзейсніць падарожжа па аграгарадку, не выходзячы са свайго дому. Ім патрэбна толькі выбраць на карце месца, і

адкрыецца неабходная інфармацыя са спасылкамі і фотаздымкамі. Пры дапамозе віртуальнай карты можна пазнаёміцца з гісторыяй населенага пункта ад яго першага ўспаміну да сённяшніх дзён, з ваеннымі дзеяннямі ў аграгарадку і яго ваколіцах, з драўлянымі цудам Адэльска – касцёлам Ушэсця Найсвяцейшай Дзевы Марыі, з уладальнікамі статусу народнага майстра Рэспублікі Беларусь, га-

наровым грамадзянінам Гродзенскага раёна Мар’янам Антонавічам Скрамблевічам, з гонарам адэльскай зямлі – падвойнымі дыванамі, а таксама даведацца, чаму горад называюць краем ветракоў.

Карта складаецца з сямі раздзелаў, якія дапоўнены фактаграфічнай базай даных.

Раздзел «З гісторыі зямлі Адэльскай» знаёміць з гістарычнымі падзеямі і фактамі пачынаючы з 1940 г. і да нашых дзён, месцазнаходжаннем аграгарадка, гербам і сцягам, эканомікай, тапаніміяй, гідраграфіяй, археалогіяй, этнаграфіяй, геалогіяй і міфалогіяй, а таксама раслінным і жывёльным светам.

У раздзеле «Касцёл Ушэсця Найсвяцейшай Дзевы Марыі» можна даведацца пра Адэльскую парафію, убачыць фотаздымкі з ранейшых дзён святыні, пазнаёміцца з цікавымі звесткамі аб яго заснаванні, а таксама імёнамі ксяндзоў, якія ў ім служылі.

Вятрак у Адэльску. Фота з архіва бібліятэкі

Касцёл Ушэсця Найсвяцейшай Дзевы Марыі ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь. Ён перажыў 13-гадовую вайну з Маскоўскім княствам, Паўночную вайну, Вялікую Айчынную вайну моцных бур і раздзеліцца сакрэтамі народнага драўлянага дойдства, цудадзейнасцю іконы Святога Антонія, гукам аргана.

Раздзел «Адэльскі маэстра». У кожнай мясцовасці ёсць людзі, якія нечым выдзяляюцца сярод іншых, жывуць такія і ў Адэльску. «Чалавек-аркестр. У яго руках і саломінка зайграе», – так кажуць землякі пра майстра-музыканта, ініцыятара стварэння першага ў Беларусі музея народных інструментаў.

Мар’ян Антонавіч Скрамблевіч – унікальны майстар, які стварае інструменты, здаўна вядомыя ў Беларусі: дудачкі, флейты, жалейкі, акарыны ў выглядзе птушак і рыб, паляўнічыя рогі і трэмбіты. На яго дудачках граюць у Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў, ансамблі танца, музыкі і песні «Белыя росы» (Гродна). М. Скрамблевіч мае званне народнага майстра Рэспублікі Беларусь па вырабе народных музычных інструментаў, з’яўляецца членам Беларускага саюза майстроў народнай творчасці. За значны асабісты ўклад

Мар’ян Антонавіч Скрамблевіч – унікальны майстар, які стварае інструменты, здаўна вядомыя ў Беларусі.
Фота С. Сідлярэвіч

у захаванне і адраджэнне традыцыйнай народнай культуры, развіццё беларускай народнай творчасці і рамёстваў ён атрымаў Прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзяля культуры і мастацтва і Грант Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь на рэалізацыю праекта па захаванні традыцыйных спосабаў вырабу беларускіх народных інструментаў. Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь майстру прысуджаны медаль Францыска Скарыны.

Раздзел «Падвойныя дываны – гонар Адэльскай зямлі» раскрывае яшчэ адзін гонар краю – падвойныя дываны. У ім апісваецца гісторыя ўзнікнення ткацтва, розныя

Падвойныя дываны – гонар Адэльскай зямлі.
Фота С. Сідлярэвіч

тэхнікі тканых дываноў і жыццё адной з вядомых беларускіх ткачых Ядвігі Райскай, якая вырабляла дываны на заказ аднавяскоўцам і ўмела ствараць ажно 12 узораў, а іх стылістыка бярэ пачатак ад арнаменту мадэрну пачатку XX ст. На ўсіх яе дыванах ёсць дата вырабу.

Адэльск стаў на Гродзеншчыне адзіным месцам, якое называюць краем вятракоў. Так, у раздзеле «Адэльск – край вятракоў» прадстаўлены гісторыя іх узнікнення, месцазнаходжанне з унікальнымі фотаздымкамі.

Раздзел «Прыдарожныя крыжы» змяшчае цікавы матэрыял пра крыжы-абярэгі Адэльска. Прыдарожныя крыжы – асобная тэма для размовы. У Адэльску іх 10. Крыжы адэльчане шануюць, толькі па дарозе ў Гродна іх стаіць 4. Усе яны або ахвяравальныя, або абярэгі і адносяцца да пачатку XX ст., акрамя аднаго, відавочна, больш даўняга, паходжанне якога дакладна невядома.

Наступны раздзел – «Стравы Адэльскай кухні». У 2016 г. стравы Адэльскай кухні былі занесены ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь. Адэльская традыцыйная кухня ўяўляе сабой комплекс, у склад якога ўваходзяць паўсядзённыя (бабка і кішка бульбяныя, жытні хлеб), святочныя («капытцы», бігас, цымас, сыр клінковы) і абрадавыя стравы (ламанцы).

Час змяняецца, але адным з галоўных кірункаў дзейнасці бібліятэк і сёння застаюцца краязнаўчыя даследаванні, вынікі якіх дапамагаюць выхаванню ў чытачоў пачуцця павягі да роднай мовы, літаратуры, родных мясцін і аднавяскоўцаў, народных свят, абрадаў і звычаяў.

Summary

The article presents an interactive map “The town that was a city. Journey through the agricultural city of Odelsk”.